

ПІДГОТОВКА МАГІСТРА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ОЧИМА СТУДЕНТІВ

Анотація. У статті доведено, що уся система підготовки магістрів повинна мати випереджувальний характер, адже саме магістри повинні стати катализаторами освоєння нових наукоємних технологій, інноваційного розвитку виробництва, носіями інноваційної культури.

Визначено вимоги до знань й умінь магістрів відповідно до Національної рамки кваліфікацій; визначено особливості організації навчального процесу для студентів магістратури початкової освіти; схарактеризовано основні форми навчальних занять у вищих навчальних закладах. Представлено аналіз опитування студентів магістратури педагогічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету про зміст освіти, який засвідчив, що 30 % студентів-магістрантів не задоволені рівнем викладання певних предметів та прагнуть покращення проведення занять, насамперед, з більш активним використанням викладачами інноваційних технологій.

Представлені загальні вимоги магістрантів до змісту освіти та ідеї студентів щодо покращення навчальної діяльності у ВНЗ.

Ключові слова: магістр, магістр початкової освіти, магістратура, педагогічна компетентність, сучасний виховний процес.

Постановка проблеми. Інститут магістратури в Україні знаходиться у стадії становлення. У науковій літературі сьогодні відбувається жвава дискусія стосовно проблеми формування певних компетентностей в осіб, що навчаються за магістерськими програмами, висловлюються різні погляди на створення сучасної компетентнісної моделі магістра тощо. Разом із тим, підготовка майбутніх фахівців в умовах магістратури повинна спрямовуватися на формування нової генерації викладачів, здатних до діяльності у реаліях XXI століття.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Слід підкреслити, що фактично саме в магістратурі розпочинається процес підготовки педагога вищої школи. Місце магістратури у цьому процесі ґрунтовно розглянуто В. Осадчим. Він, зокрема, виділяє декілька етапів: загальнокультурний допрофесійний (у середній школі), загальний професійний (педагогічні коледжі і ВНЗ), професійно-науковий (у магістратурі, коли відбувається вузька спеціалізація з педагогіки), науковий (в аспірантурі та докторантурі, де готують кадри найвищої кваліфікації) [4].

Своєю чергою, І. Зварич, аналізуючи зарубіжний досвід, вказує, що система вищої освіти США спрямована на підготовку фахівців до реалізації основних завдань соціального, економічного та культурного розвитку країни. Однією з важливих умов виконання цих завдань є підвищення якості навчального процесу, зокрема викладання навчальних дисциплін та оцінювання педагогічної компетентності викладачів у вищих

навчальних закладах США на основі тестування. Автор підкреслює, що у США приділяють особливу увагу формуванню і оцінюванню педагогічної компетентності. Існують конкретні вимоги до педагогічної освіченості, знання методики планування навчального процесу, вміння оцінювати результати досягнень студентів, уміння керувати навчальним процесом тощо [3].

О. Проценко, детально розглянувши нормативно-правове забезпечення інституту магістратури в Україні, робить висновок, що фахівець, який здобув освітньо-кваліфікаційний рівень «магістр», повинен володіти поглибленими знаннями з обраної спеціальності, уміннями інноваційного характеру, навичками науково-дослідної (творчої) роботи, набути певний досвід використання одержаних знань і вміння продукувати елементи нових знань для вирішення завдань у відповідній сфері професійної діяльності [8]. Це повною мірою стосується і педагогічної підготовки.

Підготовка фахівців в умовах вищого педагогічного закладу є предметом дослідження О. Антонової, О. Дубасенюк, М. Євтуха, Л. Хоружої, однак проблема підготовки магістра очима студентів до сьогодні ще не достатньо досліджена.

Мета пропонованої статті – проаналізувати підготовку магістрів початкової освіти до здійснення виховного процесу з точки зору сучасного студента магістратури.

Вклад основного матеріалу дослідження. У процесі підготовки магістрів галузі знань – 01 «Освіта», спеціальності – 013 «Початкова освіта» педагогічна компетентність є важливою не тільки у контексті можливого їх залучення до науково-педагогічної роботи, а й у зв'язку зі специфікою виробничої діяльності, пов'язаної з особливостями спілкування.

Національна рамка кваліфікацій України визначає компетентність як здатність особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості [7].

І. Зязюн наголошував на тому, що професійна компетентність є підвалиною педагогічної майстерності [2, с. 643].

Слід виокремити існуючі проблеми магістерської підготовки. За словами К. Островського, в Україні «було здійснено спробу зберегти «лінійність» системи вищої освіти (подібно до системи освіти США) одночасно з розташуванням освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» між новими для української вищої системи освіти рівнями «бакалавр» і «магістр» [5]. Це, своєю чергою, призвело до того, що окремі університети інтерпретували підготовку за освітньо-кваліфікаційною програмою магістра як складову «традиційної аспірантури з освітнім рівнем спеціаліста» [5] і розглядали ці кваліфікаційні рівні як два паралельно існуючі варіанти. Між ними існують відмінності, незважаючи на їх подібність. Магістратура – одна з вишівських освітньо-професійних програм та форм підготовки, тоді як аспірантура є однією з форм післявишівської підготовки. Також магістратура передбачає відповідну

професійну підготовку на рівні бакалаврату, тобто забезпечує безперервність освіти.

Відповідно до Закону України «Про освіту» (1996 р.) ступінь магістра було запроваджено поряд зі ступенем спеціаліста, ці рівні були схарактеризовані як однакові рівні нової вищої школи. К. Островський стверджує, що в цьому випадку спрацювала реакція самоналагодження освітньої системи у бік «спрошення, усунення зайвих для внутрішньої логіки систем, ступенів і категорій, які є неприродними для неї» [5].

На сьогодні для студентів й досі існує невизначеність понять «спеціаліст» та «магістр», нерозуміння відмінностей у їх підготовці на державному рівні. У більшості вищих навчальних закладів практично відсутня різниця між цими освітньо-кваліфікаційними рівнями. Терміни навчання до цього року були практично однакові, та й навчальні плани майже збігалися. Тобто реального переходу на ступеневу форму навчання у таких навчальних закладах не відбулося, а працювали там практично за старою схемою п'ятирічної підготовки фахівців. Зрозуміло, що доки навчальні плани підготовки магістрів не відрізнялися принципово від планів підготовки спеціалістів, якісного покращення магістратури в Україні не відбулося [9, с. 240].

Уся система підготовки магістрів повинна мати випереджувальний характер, адже саме магістри повинні стати каталізаторами освоєння нових наукоємних технологій, інноваційного розвитку виробництва, носіями інноваційної культури [9, с. 241].

З цього навчального року у відповідності до Закону «Про вищу освіту» підготовка магістрів українськими ВНЗ провадиться із суттєвими змінами. Насамперед, у відповідності до Національної рамки кваліфікацій, випускники магістратури:

- мають продемонструвати знання та уміння на рівні, що забезпечують можливість аналізувати, оцінювати і порівнювати альтернативи, генерувати оригінальні ідеї у відповідній галузі знань;

- можуть застосовувати свої знання і володіють компетенціями, які дозволяють вирішувати завдання у новому, широкому (міждисциплінарному) контексті у відповідній галузі знань;

- спроможні інтегрувати знання, вирішувати складні завдання в умовах неповної інформації з урахуванням соціальної та етичної відповідальності за прийняті рішення;

- володіють методами проведення сучасних експериментів і можуть давати науково обгрунтовану інтерпретацію отриманим результатам;

- можуть чітко, аргументовано доводити до аудиторії фахівців наукову інформацію та свої висновки;

- мають здатність до самоосвіти та саморегулювання [7].

На сьогоднішній день навчальний процес для студентів магістратури початкової освіти організовується з урахуванням таких особливостей:

- навчання здійснюється за індивідуальним навчальним планом;

- на проведення індивідуальних занять може витратитися до 15 % загального обсягу навчального часу, передбаченого освітньою програмою;

- магістерська дисертація, що виконується на завершальному етапі навчання, повинна передбачати проведення наукових досліджень (творчих розробок) з проблем відповідної галузі;

- випускна атестація здійснюється екзаменаційною комісією і проводиться у формі захисту магістерської дисертації.

Основними формами навчальних занять у вищих навчальних закладах визначено: навчальні заняття, самостійна робота, практична підготовка, контрольні заходи; а основними видами – лекція, лабораторне, практичне, семінарське, індивідуальне заняття, консультація та ін. Зміст освіти магістратури визначається нормативною та вибірковою частинами програми, яка розробляється у встановленому порядку, зі спеціальності та відображається в галузевих стандартах.

Педагогічна освіта магістрантів вищих навчальних закладів педагогічного профілю забезпечується як через вивчення окремих навчальних дисциплін, так і в процесі проходження педагогічної й асистентської практики. Слід зазначити, що обсяг годин, який відводиться на вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу є досить обмеженим, разом із тим є недостатня кількість навчальних дисциплін взагалі, які б забезпечували ефективну педагогічну підготовку майбутніх магістрів до викладацької діяльності.

Так, у навчальний план підготовки магістра початкової освіти входять дисципліни «Педагогіка вищої школи», «Психологія вищої школи», «Методика викладання педагогіки», «Технологія та організація наукових досліджень в освіті і вихованні», «Комп'ютерно-інформаційні технології в освіті і науці», «Технології вивчення освітніх галузей в початковій школі», «Теоретико-методичні основи методик початкового навчання у ВНЗ», «Педагогічні інновації», «Сімейне виховання», «Гендерний підхід в освіті й вихованні», а також вибіркові навчальні дисципліни відповідно до обраної спеціалізації магістрантів. Перелік дисциплін свідчить, що вони спрямовані на формування теоретичних знань та умінь студентів щодо здійснення науково-педагогічної діяльності у вищому навчальному закладі; а два види практики повинні забезпечити занурення студентів у реальні умови здійснення науково-педагогічної діяльності та поглибити їхні практичні уміння викладацької, наукової, виховної, методичної, організаційної діяльності відповідно до структури діяльності викладача вищого навчального закладу.

Разом із тим результати опитувань, проведених нами серед студентів магістратури педагогічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету, свідчать, що 30 % студентів-магістрантів не задоволені рівнем викладання певних предметів та прагнуть покращення проведення занять, насамперед, з більш активним використанням викладачами інноваційних технологій.

Студенти магістратури вважають, що під час навчання вони повинні розвивати такі особисті якості, які дозволять їм навчатися упродовж усього

життя і застосовувати знання до багатьох сфер. Тому вищі навчальні заклади повинні забезпечити їм якісну безперервну освіту відповідно до потреб особистості і суспільства через розробку різних освітніх програм і різних форм організації навчання (дистанційне, очно-заочне, заочне, додаткове та ін.), а також мобільність студентів на міжнародному рівні.

Аналіз результатів опитування студентів магістратури дав змогу визначити загальні вимоги магістрантів до змісту освіти:

- зміст педагогічної освіти повинен бути структурований відповідно до логіки побудови системи майбутньої професійно-педагогічної діяльності фахівця;

- основою освіти магістрантів педагогічного навчального закладу повинні бути навчальні дисципліни психолого-педагогічного циклу, що однієї з функціональних цілей мають забезпечення педагогічної підготовки майбутніх фахівців;

- теоретичні основи педагогічної освіти, які повинні реалізуватися через систему педагогічної підготовки майбутніх магістрів, повинні відображати сучасні досягнення в галузі педагогічної освіти і науки, методики викладання фахових дисциплін тощо;

- відбір змісту освіти повинен враховувати специфіку спеціалізації магістрантів та особливості організації педагогічного процесу;

- формування змісту освіти повинне обов'язково враховувати індивідуальні задатки і здібності, їх можливості та потреби щодо здійснення продуктивної навчально-пізнавальної діяльності;

- створення належного методичного забезпечення вивчення навчальних дисциплін, електронних посібників з курсів (саме електронний варіант посібника, а не підготовлений курс лекцій чи електронна версія друкованого видання), які були б максимально доступними для користування слухачами магістратури;

- запропоновані засоби (навчальні ігри, практичні ситуації, проблемні питання) повинні мати широкий спектр впливу на формування педагогічної компетентності майбутніх викладачів;

- забезпечення змісту педагогічної освіти професійними компетентними викладачами, які не лише володіють знаннями, але й мають високий рівень педагогічної майстерності, інноваційну підготовленість, ІКТ-компетентність.

Отже, ми переконливо можемо стверджувати, що магістратура займає одне з основних місць у системі вищої освіти, мета якої забезпечити умови для підготовки науково-педагогічного персоналу вищих навчальних закладів до професійної науково-педагогічної інноваційної діяльності. Саме чітке уявлення та усвідомлення конкретних результатів діяльності забезпечує адекватність та продуктивність її складових: форм, методів та засобів.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Таким чином, становлення і розвиток магістратури на сьогодні є одним з найважливіших напрямів оновлення системи вищої освіти у контексті забезпечення

спеціалізованої фундаментальної підготовки висококваліфікованих наукових та педагогічних кадрів. Саме цей інститут виконує такі важливі функції, як-от: освітню, науково-дослідну, професійну та сприяє формуванню професійно-педагогічної компетентності магістрантів як майбутніх викладачів вищої школи. Перспективи подальших розвідок вбачаємо в аналізі педагогічної й асистентської практики магістрантів вищих навчальних закладів та вивчення можливості її більш ефективної організації.

Список використаних джерел:

1. Артемова Л. Педагогіка і методика вищої школи : навч.-метод. посіб. / Л. Артемова. – К. : Кондор, 2008. – 272 с.
2. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юніком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Зварич І. Тестування педагогічної компетентності викладачів США / І. Зварич // Вища освіта України. – 2012. – № 4. – С. 92–99.
4. Осадчий В. Місце магістратури у системі підготовки педагога вищої школи [Електронний ресурс] / В. Осадчий. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vchu/N124/N124p125-133.pdf. – Заголовок з екрану.
5. Островський К. С. Підготовка фахівців в Україні : проблеми, перспективи на порозі третього тисячоліття / К. С. Островський. – Хмельницький, 2002. – 346 с.
6. Про вищу освіту. Закон України про вищу освіту від 1.07.2015 року № 1556-VII // ВВР № 20. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. – Заголовок з екрану.
7. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій України : постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1341 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>. – Заголовок з екрану.
8. Проценко О. Б. Нормативно-правове забезпечення інституту магістратури в Україні / О. Б. Проценко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pptp/2012_5/Proscenko.pdf. – Заголовок з екрану.
9. Сисоева С. О. Вища освіта України: реалії сучасного розвитку / С. О. Сисоева, Н. Г. Батечко. – К. : ВДЕКНО, 2011. – 368 с.

REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED

1. Artemova L. Pedagogika i metodyka vyshchoi shkoly [Pedagogy and methodology of higher school] : navch.-metod. posib. / L. Artemova. – K. : Kondor, 2008. – 272 s. (in Ukrainian)
2. Entsyklopediia osvity [Encyclopedia of education] / hol. red. V. H. Kremen. – K. : Yunikom Inter, 2008. – 1040 s. (in Ukrainian)
3. Zvorych I. Testuvannia pedahohichnoi kompetentnosti vykladachiv SShA [Testing the competence of teachers in the USA] / I. Zvorych // Vysshcha osvita Ukrainy. – 2012. – № 4. – S. 92–99. (in Ukrainian)

4. Osadchyi V. Mistse mahistratury u systemi pidhotovky pedahoha vyshchoi shkoly [Place of magistracy in the training of higher school teacher] [Elektron. resurs] / V. Osadchyi. – Rezhym dostupu: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vchu/N124/N124p125-133.pdf. – Zaholovok z ekranu. – Zaholovok z ekranu. (in Ukrainian)
5. Ostrovskiy K. S. Pidhotovka fakhivtsiv v Ukraini : problemy, perspektyvy na porozhi tretogo tysiacholittia [Training of specialists in Ukraine : problems and prospects at the beginning of the third Millennium] / K. S. Ostrovskiy. – Khmelnytskyi, 2002. – 346 s. (in Ukrainian)
6. Pro vyshchu osvitu. Zakon Ukrainy pro vyshchu osvitu vid 1.07.2015 roku № 1556-VII // VVR № 20. [The law of Ukraine on higher education dated 1.07.2015, №1556-VII] [Elektron. resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. – Zaholovok z ekranu. (in Ukrainian)
7. Pro zatverdzhennia Natsionalnoi ramky kvalifikatsii Ukrainy : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23.11.2011 r. № 1341 [On the ratification the National qualifications system of Ukraine : decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 23.11.2011 № 1341] [Elektron. resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>. – Zaholovok z ekranu. (in Ukrainian)
8. Protsenko O. B. Normatyvno-pravove zabezpechennia instytutu mahistratury v Ukraini [Normative-legal support of the Institute of magistracy in Ukraine] / O. B. Protsenko [Elektron. resurs]. – Rezhym dostupu: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pptp/2012_5/Protsenko.pdf. – Zaholovok z ekranu. (in Ukrainian)
9. Sysoieva S. O. Vyshcha osvita Ukrainy: realii suchasnoho rozvytku [Higher education in Ukraine: realities of contemporary development] / S. O. Sysoieva, N. H. Batechko. – K. : VDEKNO, 2011. – 368 s. (in Ukrainian)

Аннотация. В статье доказано, что вся система подготовки магистров должна иметь опережающий характер, ведь именно магистры должны стать катализаторами освоения новых наукоемких технологий, инновационного развития производства, носителями инновационной культуры.

Определены требования к знаниям и умениям магистров согласно Национальной рамке квалификаций; определены особенности организации учебного процесса для студентов магистратуры начального образования; охарактеризованы основные формы учебных занятий в высших учебных заведениях. Представлен анализ опроса студентов магистратуры педагогического факультета Ровенского государственного гуманитарного университета о содержании образования, который показал, что 30 % студентов-магистрантов не удовлетворены уровнем преподавания определенных предметов и хотят улучшения проведения занятий, прежде всего, с более активным использованием преподавателями инновационных технологий.

Представлены общие требования магистрантов к содержанию образования и идеи студентов относительно улучшения учебной деятельности в вузе.

Ключевые слова: магистр, магистр начального образования, магистратура, педагогическая компетентность, современный воспитательный процесс.

Summary. The article deals with the problem of training masters from the point of student's view. It is proved that the whole system of training masters must be proactive, because the masters is considered to become catalysts for the development of new high technologies, innovative production development, innovative media culture.

The requirements to the future master' level of knowledge and skills according to the National system of qualifications are defined; the peculiarities to the organization of the educational process for the students of primary education are pointed; the main forms of studies in higher educational institutions are characterized. The analysis of questioning of students of pedagogical faculty of the Rivne State University of Humanities on the content of education is presented and it is shows that 30% of the questioned students are not satisfied with the level of teaching some subjects because of occasional use of information communicative technologies.

General requirements of graduates to the content of education and the students ' ideas for improving educational activities at the University are required.

Key words: master's degree, master of elementary education, magistracy, pedagogical competence, innovative educational process.

Стаття надійшла до редакції 21.10.2016

О. П. Осипчук

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРОЦЕСІ ШКОЛИ

Анотація. У статті здійснено теоретичний аналіз морального виховання молодших школярів і аспекти його формування в педагогічному процесі. Моральне виховання особистості дитини – одне з найважливіших завдань школи. У процесі морального виховання школа формує у молодшого школяра почуття патріотизму, товарищескості, активне ставлення до дійсності, глибоку повагу до людей. Завдання морального виховання полягає в тому, щоб соціально необхідні вимоги суспільства педагоги перетворили на внутрішні стимули особистості кожної дитини, як-от: обов'язок, честь, совість, гідність. Хто як не вчитель, який має можливість впливу на виховання дитини, має приділити цій проблемі найважливішу роль у своїй діяльності. У моральному вихованні молодших